

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૨૫] ૮ એસ.સી.આર. ૯૩૬ : ૨૦૨૫ આઈ.એન.એસ.સી. ૯૮૩

કેસરી નંદન મોબાઈલ

વિરુદ્ધ

**આસિસ્ટન્ટ કમિશનર ઓફ સ્ટેટ ટેક્સ (૨) ની કચેરી, એન્ફોર્સમેન્ટ ડિવિઝન –
૫**

(સિવિલ અપીલ નં. ૯૫૪૩/૨૦૨૫)

૧૪ ઓગસ્ટ ૨૦૨૫

[દીપાંકર દત્તા* અને ઓગસ્ટીન જ્યોર્જ મસીહ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

વિચારણા હેઠળનો મુદ્દો

શું સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૧૭ અથવા અમલમાં રહેલો અન્ય કોઈ કાયદો, અધિનિયમની કલમ ૮૩(૧) હેઠળ જારી કરાયેલ પ્રારંભિક કામચલાઉ જમી હુકમ, તેની પેટા-કલમ (૨) ની શરતો મુજબ, તે જારી કર્યાની તારીખથી એક વર્ષ વીતી જવાના કારણે સમાપ્ત થઈ ગયા પછી, તે હેઠળ બીજો

* લેખક

કામચલાઉ જમી હુકમ જારી કરવાની પરવાનગી આપે છે કે કેમ તે મુદ્દો ઉપસ્થિત થયો.

હેડનોટ્સ*

સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૧૭ – કલમ ૮૩ – સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ રુલ્સ, ૨૦૧૭ – રુલ ૧૫૯(પ) – અમુક કેસોમાં મહેસૂલનું રક્ષણ કરવા માટે કામચલાઉ જમી – અપીલકર્તા-કરદાતા વિરુદ્ધ જારી કરાયેલા કામચલાઉ જમીના હુકમો – એક વર્ષ પૂરું થતાં જમી હુકમો રદબાતલ થયા – સામાવાળા-મહેસૂલે અગાઉના હુકમોના ‘નવીનીકરણ’ તરીકે ઓળખાવીને નવા કામચલાઉ જમી હુકમો જારી કર્યા – અપીલકર્તા પોતાના બેંક ખાતાઓનું સંચાલન કરી શકે તે માટે ત્યારબાદના કામચલાઉ જમી હુકમો રદ કરવામાં આવે અને જમી હટાવવામાં આવે તે માટે અપીલકર્તા દ્વારા રીટ પિટિશન – હાઈકોર્ટે રીટ પિટિશન ફગાવી દીધી – યોગ્યતા:

ઠેરવ્યું: કલમ ૮૩ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જારી કરાયેલ કામચલાઉ જમીનો કોઈપણ હુકમ એક વર્ષના સમયગાળા પછી કોઈપણ અસર ધરાવતો બંધ થઈ જશે – અગાઉના હુકમો જારી કર્યાના એક વર્ષ પછી કાયદાના અમલ દ્વારા કોઈપણ અસર ધરાવતા બંધ થઈ ગયા પછી સામાવાળા વાદગ્રસ્ત કામચલાઉ જમી હુકમો જારી કરી શક્યા ન હોત – જ્યારે કોઈ કાયદો મુદત વધારવા, નવીનીકરણ, પુનઃ-જારી કરવા, પુનર્જીવિત કરવા માટેની જોગવાઈ કરતો નથી, પછી ભલે તે કોઈપણ નામાભિધાન હોય, કારોબારી તેમ કરવા માટે કાયદાથી પર જઈ શકતી નથી – સંસદ, અન્ય કરવેરા કાયદાઓથી વાકેફ હોવાથી, જાણીજોઈને આ કલમમાં મુદત વધારવાની જોગવાઈનો સમાવેશ ન કરવાનું પસંદ કર્યું, તેમાં પણ નોંધપાત્ર વજન રહેલું છે – કાયદાકીય સત્તા આપવાની વાત તો દૂર રહી, સીજીએસટી એક્ટની કાયદાકીય નીતિ અને આશય સાથે સુસંગત હોય તેવી રદબાતલ થયેલ કામચલાઉ જમી હુકમના નવીનીકરણની સત્તા આપતી કોઈપણ કારોબારી સૂચનાનો સંપૂર્ણ અભાવ છે – સામાવાળા દ્વારા

કામચલાઉ જમી હુકમો જારી કરવાનું અસમર્થનીય જણાય છે – પ્રારંભિક હુકમ કાયદાના અમલ દ્વારા રદબાતલ થયા પછી મહેસૂલને જમીનો નવો કામચલાઉ હુકમ જારી કરવાની અથવા તેનું નવીનીકરણ કરવાની સત્તા સ્વીકારવી એ કલમ ૮૩ ની પેટા-કલમ (૨) ના લખાણને નિર્રથક બનાવી દેશે અને હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણને સ્વીકારવાથી મહેસૂલને એવી સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની પરવાનગી મળશે જે કાયદાકીય આશય નથી – આમ, પેટા-કલમ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સખત સત્તા ઉપરાંત અને પેટા-કલમ (૨) દ્વારા નિર્ધારિત મુજબ સમાપ્ત થવા પર કોઈ વધારાની સત્તા આપવા માટે કલમ ૮૩ નું અર્થઘટન કરવાનું કોઈ કારણ નથી – અગાઉના હુકમ જેવા જ કારણો પર આધારિત કામચલાઉ જમી હુકમ નવેસરથી જારી કરવો એ પેટા-કલમ (૨) માં પૂરા પાડવામાં આવેલા રક્ષણની અવગણના સમાન હશે – ‘નવીનીકરણ’ ના ઓઠા હેઠળ કામચલાઉ જમી હુકમ વારંવાર કે સતત જારી કરવાથી ગંભીર વિસંગતતા સર્જાઈ શકે છે – તદુપરાંત, કાયદાનું તેની સંપૂર્ણતામાં વાંચન દર્શાવે છે કે કામચલાઉ જમી એ સરકારી મહેસૂલના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટેનો એક અગમચેતીરૂપ ઉપાય છે – તે વસૂલાતના ઉપાય તરીકે કાર્ય કરી શકતો નથી – સામાવાળા દ્વારા જમ કરાચેલા બેંક ખાતાઓ ડી-ફ્રીઝ કરવામાં આવે છે અને તેને તાત્કાલિક કાર્યરત કરવામાં આવે. [ફકરા ૧૯, ૨૯-૩૨, ૩૮-૪૧]

મેક્સિમ – *ut res magis valeat quam pereat* – અર્થ – તે એક અર્થઘટનનો સિદ્ધાંત છે કે કાનૂની લખાણ, ખાસ કરીને કોઈ કાયદો, એવી રીતે અર્થઘટન થવો જોઈએ કે જે દસ્તાવેજને નિષ્ફળ બનાવવાને બદલે તેને બળ પૂરું પાડે. [ફકરો ૩૦]

ટાંકવામાં આવેલ કેસ કાયદા

આરએચસી ગ્લોબલ એક્સપોર્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય વિ. ભારત સંઘ અને અન્ય, ૨૦૨૩ ની એસએલપી (સી) નં. ૧૫૯૯૨-૧૫૯૯૪ માં આઈએ નં. ૨૪૯૪૦૬/૨૦૨૩ – આધાર રાખેલ.

એડિશનલ ડિરેક્ટર જનરલ અને અન્ય વિ. અલી કે. અને અન્ય, ૨૦૨૫
એસ.સી.સી. ઓનલાઇન કેર. ૭૫૮ – માન્ય રાખેલ.

રાધા કૃષ્ણ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ વિ. હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય [૨૦૨૧] ૩ એસ.સી.આર.
૪૦૬ : (૨૦૨૧) ૬ એસ.સી.સી. ૭૭૧; ઓડિશા રાજ્ય વિ. સતીશ કુમાર
ઈશ્વરદાસ ગજબિહે (૨૦૨૧) ૧૭ એસ.સી.સી. ૮૦; રાય સાહિબ રામ જવાયા
કપૂર વિ. પંજાબ રાજ્ય [૧૯૫૫] ૨ એસ.સી.આર. ૨૨૫ : એ.આઈ.આર.
૧૯૫૫ એસ.સી. ૫૪૯; લોહિયા મશીન્સ લિમિટેડ વિ. ભારત સંઘ [૧૯૮૫] ૧
એસ.સી.આર. ૧૯૨ : (૧૯૮૫) ૨ એસ.સી.સી. ૧૯૭; પં. બનારસી દાસ
ભનોટ વિ. મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય [૧૯૫૯] ૧ એસ.સી.આર. ૪૨૭ : એ.આઈ.આર.
૧૯૫૮ એસ.સી. ૮૦૯; સંત રામ શર્મા વિ. રાજસ્થાન રાજ્ય [૧૯૬૮] ૧
એસ.સી.આર. ૧૧૧ : એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૯૧૦ – સંદર્ભ
લીધેલ.

મર્લિન ફેસિલિટીઝ (પી) લિમિટેડ વિ. ભારત સંઘ, ૨૦૨૩ એસ.સી.સી.
ઓનલાઇન દિલ્હી ૮૭૩૦; શ્રીમતી પ્રીતિ વિ. આસિસ્ટન્ટ કમિશનર મારફતે
ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૧૧ એસ.સી.સી. ઓનલાઇન ગુજ. ૧૮૬૯; મનીરુદ્દીન
બેપારી વિ. ચેરમેન ઓફ ધ મ્યુનિસિપલ કમિશનર્સ, ૧૯૩૫ એસ.સી.સી.
ઓનલાઇન કલ. ૨૯૬; આશ્રા સિંઘલ વિ. કમિશનર ઓફ જીએસટી, ૨૦૨૪
એસ.સી.સી. ઓનલાઇન દિલ્હી ૪૦૨૫; અર્પિત ટ્રેડિંગ કંપની વિ. કમિશનર
ઓફ જીએસટી, ૨૦૨૩ એસ.સી.સી. ઓનલાઇન દિલ્હી ૮૭૧૨; સુતંતુ કેર
(પી) લિમિટેડ વિ. સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ સીજીએસટી, ૨૦૨૩ એસ.સી.સી.
ઓનલાઇન દિલ્હી ૮૭૧૧; ફ્યુચરિસ્ટ ઇનોવેશન એન્ડ એડવર્ટાઇઝિંગ વિ.
ભારત સંઘ, ૨૦૨૨ એસ.સી.સી. ઓનલાઇન બોમ્બે ૨૩૨૦; યશ મેટલ
ઈમ્પેક્સ (પી) લિમિટેડ વિ. કમિશનર (સીજીએસટી), ૨૦૨૨ એસ.સી.સી.
ઓનલાઇન બોમ્બે ૬૮૧૮; રવિડ મલ્ટીવેન્યુર્સ (પી) લિમિટેડ વિ. ભારત સંઘ,
૨૦૨૪ એસ.સી.સી. ઓનલાઇન કલ. ૧૩૮૦ – સંદર્ભ લીધેલ.

વેબસાઈટ્સની યાદી

https://gstcouncil.gov.in/sites/default/files/Agenda/53rd_gstcm_agenda.pdf

અધિનિયમોની યાદી

સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૧૭; સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ રુલ્સ; ભારતનું સંવિધાન.

મુખ્ય શબ્દોની યાદી

બીજો કામચલાઉ જમી હુકમ; પ્રારંભિક કામચલાઉ જમી હુકમ; સમાપ્ત; એક વર્ષ વીતી જવું; મહેસૂલનું રક્ષણ કરવા માટે કામચલાઉ જમી; બેંક ખાતાઓનું સંચાલન કરવું; શાબ્દિક અર્થઘટન; મુદત વધારો, નવીનીકરણ, પુનઃ-જારી કરવું, પુનર્જીવન; કારોબારી; સત્તા બહારનું; કરવેરા કાયદાઓ; સીજીએસટી એક્ટની કાયદાકીય નીતિ અને આશય; રદબાતલ થયેલ કામચલાઉ જમી હુકમનું નવીનીકરણ; કાયદાનો દુરુપયોગ; નવીનીકરણના હુકમો; અગમચેતીરૂપ પગલું; સરકારી મહેસૂલ; મેક્સિમ, ut res magis valeat quam pereat.

જેમાંથી કેસ ઉદ્ભવે છે

સિવિલ એપેલેટ હકુમત: સિવિલ અપીલ નં. ૮૫૪૩/૨૦૨૫

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાત હાઈકોર્ટના એસસીએ નં. ૧૬૩૩૯/૨૦૨૪ માં તારીખ ૨૯.૦૧.૨૦૨૫ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી

પક્ષકારો વતી ઉપસ્થિતિ

અપીલકર્તા

તરફથી

એડવોકેટ્સ:

આશુતોષ દવે, પ્રધુમન ગોહિલ, શ્રીમતી તરુણા સિંહ ગોહિલ, અલાપતિ સાહિત્ય કૃષ્ણા, કુ. હેતવી કેતન પટેલ, ઋષભ એન. કાપડિયા, કુ. તાનિયા બંસલ.

કુ. દીપાનવિતા પ્રિયંકા, અનુજ ચૌધરી.

સુપ્રિમ કોર્ટનો ચુકાદો / હુકમ

ચુકાદો

દીપાંકર દત્તા, ન્યાયમૂર્તિ

૧. વિશેષ રજા અરજી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી આ સિવિલ અપીલ, અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાત હાઈકોર્ટ¹ ની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા અપીલકર્તા દ્વારા તેની સમક્ષ રજૂ કરાયેલ રીટ પિટિશન² ફગાવી દેતા તારીખ ૨૯ જાન્યુઆરી, ૨૦૨૫³ ના રોજ પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમ સામે કરવામાં આવી છે.
૨. રીટ પિટિશન એ સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૧૭⁴ ની કલમ ૮૩ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાનો કથિત ઉપયોગ કરીને સામાવાળા દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૧૩ નવેમ્બર, ૨૦૨૪ અને ૧૮ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪ ના કામચલાઉ જમી હુકમો સામે કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તા દ્વારા પોતાની રીટ પિટિશનમાં રજૂ કરાયેલ કેસ એવો હતો કે વાદગ્રસ્ત કામચલાઉ જમી હુકમો (તારીખ ૧૩ નવેમ્બર, ૨૦૨૪ અને ૧૮ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪) જારી કરતા પહેલાં, સામાવાળાએ તારીખ ૧૭ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૩ અને ૨૬ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૩ ના કામચલાઉ જમી હુકમો જારી કર્યા હતા; કે અપીલકર્તાએ સેન્ટ્રલ ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસીસ

1 ગુજરાત હાઈકોર્ટ

2 આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૬૩૩૯/૨૦૨૪

3 વાદગ્રસ્ત હુકમ

4 સીજીએસટી એક્ટ

ટેક્સ રુલ્સ, ૨૦૧૭⁵ ના રુલ ૧૫૯(૫) દ્વારા અનુમતિ મુજબ તારીખ ૧ મે, ૨૦૨૪ ના રોજ રજૂઆત સબમિટ કરીને આવા કામચલાઉ જમી હુકમો સામે વાંધો ઉપસ્થિત કર્યો હતો; કે સામાવાળાએ, આવી રજૂઆત મળવા છતાં, તેનો કોઈ નિર્ણય કર્યો ન હતો અને તેને પેનિંગ રાખી હતી; કે સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ ની પેટા-કલમ (૨) મુજબ, તારીખ ૧૭ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૩ અને ૨૬ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૩ ના કામચલાઉ જમી હુકમો એક વર્ષ પૂર્ણ થતાં, એટલે કે અનુક્રમે ૧૮ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૪ અને ૨૭ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૪ થી રદબાતલ થયા હતા; અને કે, કાયદા દ્વારા કોઈ હકુમત આપવામાં આવી ન હોવા છતાં, સામાવાળાએ અગાઉના હુકમોના ‘નવીનીકરણ’ તરીકે ઓળખાવીને તારીખ ૧૩ નવેમ્બર, ૨૦૨૪ અને ૧૮ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪ ના નવા કામચલાઉ જમી હુકમો પસાર કરવાનું આગળ ધપાવ્યું હતું. તદનુસાર, એવી અરજ કરવામાં આવી હતી કે તારીખ ૧૩ નવેમ્બર, ૨૦૨૪ અને ૧૮ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪ ના કામચલાઉ જમી હુકમો રદ અને બાતલ કરવામાં આવે અને અપીલકર્તા પોતાના બેંક ખાતાઓનું સંચાલન કરી શકે તે માટે જમી હટાવી લેવામાં આવે.

૩. ગુજરાત હાઈકોર્ટે, અપીલકર્તાના પડકારને ફગાવી દેતાં, વાદગ્રસ્ત હુકમમાં ઠેરવ્યું કે કાયદો અગાઉનો હુકમ સમાપ્ત થયા પછી બીજો કામચલાઉ જમી હુકમ જારી કરવા માટે કોઈ અવરોધ મૂકતો નથી અને સામાવાળાએ, મહેસૂલના હિતનું રક્ષણ કરવાનો આશય રાખીને, સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ નો કોઈ ભંગ કર્યો નથી.
૪. આવા કારણોની કાયદેસરતા અને શુદ્ધતા આ અપીલમાં પડકાર હેઠળ છે.
૫. અપીલકર્તા વતી વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી દવે એવી દલીલ કરે છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ અસમર્થનીય છે. હાઈકોર્ટે આપેલું કારણ મૂળભૂત રીતે

5 સીજીએસટી રુલ્સ

ખામીયુક્ત છે કારણ કે તે મહેસૂલના હિતનું રક્ષણ કરવાના કાયદાકીય આશય અને ઉદ્દેશથી આગળ વધી ગયું છે, અને એ બાબતની અવગણના કરી છે કે કામચલાઉ જમી હુકમનું આયુષ્ય તે જારી કર્યાની તારીખથી માત્ર એક વર્ષનું જ હોય છે.

૬. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪^૬ અને કસ્ટમ્સ એક્ટ, ૧૯૬૨^૭ ની જોગવાઈઓ સાથે સામ્યતા દર્શાવતાં, શ્રી દવે વધુમાં એવી દલીલ કરે છે કે આ બંને કરવેરા કાયદાઓ કામચલાઉ જમીની જોગવાઈ કરે છે. એક્સાઈઝ એક્ટના કેસમાં, કલમ ૧૧ DDA કામચલાઉ જમીની જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૧૧ DDA ની પેટા-કલમ (૨) એવી જોગવાઈ કરે છે કે હુકમની તારીખથી ૬ મહિના પછી જમી કોઈપણ અસર ધરાવતી બંધ થઈ જશે. આ કલમ વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે જમીની મુદત લંબાવી શકાય છે, જેથી કુલ સમયગાળો બે વર્ષથી વધુ ન થાય. એક્સાઈઝ એક્ટની જેમ જ, કસ્ટમ્સ એક્ટની કલમ ૨૮ BA પણ કામચલાઉ જમીની જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૨૮ BA ની પેટા-કલમ (૨) એવી જોગવાઈ કરે છે કે જમી કુલ બે વર્ષથી વધુ ન હોય તેવા સમયગાળા માટે લંબાવી શકાય છે. સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ સાથે આ જોગવાઈઓની સરખામણી કરતાં, શ્રી દવેની એવી દલીલ છે કે પછીના અધિનિયમ હેઠળ કામચલાઉ જમી હુકમની સમાપ્તિ પછી તેની માન્યતા લંબાવવા માટે કોઈ જોગવાઈ નથી. આવી જોગવાઈના અભાવે, અને એક વર્ષ પછી જમી અનિવાર્યપણે રદબાતલ થઈ ગઈ હોવાથી, તેઓ દલીલ કરે છે કે સામાવાળા ફરીથી બેંક ખાતાઓ જમ કરી શક્યા ન હોત.

૭. આ કોર્ટની એક કો-ઓર્ડિનેટ બેન્ચ દ્વારા આરએચસી ગ્લોબલ એક્સપોર્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય વિ. ભારત સંઘ અને અન્ય^૮ માં

૬ એક્સાઈઝ એક્ટ

૭ કસ્ટમ્સ એક્ટ

૮ એસએલપી (સી) નં. ૧૫૯૯૨-૧૫૯૯૪/૨૦૨૩ માં આઈએ નં. ૨૪૯૪૦૬/૨૦૨૩

તારીખ ૧૮ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૪ ના રોજ પસાર કરાયેલા હુકમ પર આધાર રાખવામાં આવે છે, જેમાં એક વર્ષનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ ગયો હોવાથી બેંક ખાતાની જમી હટાવી લેવામાં આવી હતી અને ખાતું ડી-ફ્રીઝ કરવામાં આવ્યું હતું.

૮. આગળ, શ્રી દવે દ્વારા સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ હેઠળ ઉપયોગમાં લેવાની સત્તાઓની સોંપણી અંગેના તારીખ ૧૭ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૮ ના હુકમ પર આધાર રાખવામાં આવે છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, અપીલકર્તા રેન્જ-૧, ઘટક-૩, અમદાવાદના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ આવરી લેવાયેલ છે પરંતુ વડોદરા ખાતે હકુમત ધરાવતા સામાવાળાએ પોતાની સત્તા બહાર હકુમતનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને તેથી, તે કાર્યવાહી રદબાતલ અને શૂન્ય છે.

૯. શ્રી દવે ત્યારબાદ દલીલ કરે છે કે પ્રારંભિક અને ત્યારબાદના કામચલાઉ જમી હુકમો જારી કરતા પહેલાંની સંતોષ નોંધોનું અવલોકન દર્શાવશે કે તેમાં કોઈ નોંધપાત્ર તફાવત નથી. અપીલકર્તાએ સીજીએસટી રુલ્સના રુલ ૧૫૯ ના સબ-રુલ (૫) મુજબ તારીખ ૧ મે, ૨૦૨૪ ની પોતાની રજૂઆત દ્વારા સંતોષ નોંધ સામે વાંધો ઉપસ્થિત કર્યો હોવાથી, સામાવાળા માટે આવી રજૂઆતનો નિકાલ કરવો ફરજિયાત હતો. જોકે, એક તરફ આવી રજૂઆતનો નિકાલ કરવામાં નિષ્ફળતા કે ક્ષતિ અને બીજી તરફ અગાઉ જારી કરાયેલ સંતોષ નોંધ જેવી જ નોંધ પર આધાર રાખીને વાદગ્રસ્ત કામચલાઉ જમી હુકમો જારી કરવા એ સામાવાળા દ્વારા સત્તાનો ઘોર દુરુપયોગ છે.

૧૦. અંતે, શ્રી દવે એવી દલીલ કરે છે કે સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ ના અર્થઘટન અંગે અભિપ્રાયમાં મતભેદ છે. એડિશનલ ડિરેક્ટર જનરલ અને

અન્ય વિ. અલી કે. અને અન્ય⁹ માં, એર્નાકુલમ ખાતેની કેરળ હાઇકોર્ટ¹⁰ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલો અભિગમ ગુજરાત હાઇકોર્ટ દ્વારા વાદગ્રસ્ત હુકમમાં અપનાવવામાં આવેલા અભિગમ તેમજ એ જ હાઇકોર્ટના શ્રીમતી પ્રીતિ વિ. આસિસ્ટન્ટ કમિશનર મારફતે ગુજરાત રાજ્ય¹¹ ના ચુકાદામાં અપનાવવામાં આવેલા અભિગમથી અલગ છે, જેમાં સમાન જોગવાઈ (ગુજરાત વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ ની કલમ ૪૫) પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી. અલી કે. (ઉપર મુજબ) નો ચુકાદો વાદગ્રસ્ત હુકમ પછી તરત જ આપવામાં આવ્યો હતો; તેથી, તેમાં તેનો સંદર્ભ મળતો નથી. અલી કે. (ઉપર મુજબ) ના ચુકાદાના ફક્ત ૮ તરફ અમારું ધ્યાન દોરવામાં આવે છે, જેમાં કેરળ હાઇકોર્ટ શ્રીમતી પ્રીતિ (ઉપર મુજબ) સાથે સંમત થવા પ્રેરાઈ ન હતી અને ઠેરવ્યું હતું કે ગુજરાત હાઇકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અર્થઘટનને અપનાવવાથી સત્તાવાળાઓને તે જ મિલકત સંબંધમાં જમીનો હુકમ પુનઃ-જારી કરવાની સત્તા આપવા સમાન થશે જેના પર અગાઉનો કામચલાઉ જમી હુકમ અસર ધરાવતો બંધ થઈ ગયો હતો, જે ધારાસભાનો આશય નથી. વધુમાં, કેરળ હાઇકોર્ટે ઠેરવ્યું કે સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ માં કોઈ સક્ષમ જોગવાઈનો સ્પષ્ટ અભાવ છે, જે સત્તાવાળાઓને જમી હુકમ પુનઃ-જારી કરવાની પરવાનગી આપતી હોય કે જેનું આયુષ્ય કાયદાના અમલ દ્વારા એક વર્ષથી વધુ સમાપ્ત થઈ જાય છે.

૧૧. તેથી, શ્રી દવે એવી અરજ કરે છે કે તારીખ ૧૩ નવેમ્બર, ૨૦૨૪ અને ૧૮ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪ ના કામચલાઉ જમી હુકમો સાથે વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કરવામાં આવે અને અપીલકર્તાને પોતાના બેંક ખાતાઓનું સંચાલન કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવે.

9 ૨૦૨૫ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન કેર. ૭૫૮

10 કેરળ હાઇકોર્ટ

11 ૨૦૧૧ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન ગુજ. ૧૮૬૯

૧૨. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળા વતી વિદ્વાન કાઉન્સેલ કુ. પ્રિયંકા એવી દલીલ કરે છે કે અપીલકર્તા મોટા પાયે નાણાકીય છેતરપિંડીમાં સંડોવાયેલ છે, જેના કારણે સરકારને મહેસૂલનું નુકસાન થયું છે; એવી આશંકા પ્રવર્તે છે કે વિભાગ દ્વારા આકારણી કરાયેલી બાકી રકમ વસૂલ થઈ શકશે નહીં; એવી વ્યાજબી આશંકા પણ છે કે અપીલકર્તા પોતાની અસ્કયામતોનો નિકાલ કરી શકે છે, જેનાથી અપીલકર્તા પાસેથી લેણી નીકળતી રકમની વસૂલાત મુશ્કેલ બની જશે. આવા સંજોગોમાં, અપીલકર્તા દ્વારા આચરવામાં આવેલી છેતરપિંડી અને બાકી લેણાંની વસૂલાતની નહિવત્ સંભાવનાને ધ્યાનમાં રાખીને, સીજીએસટી એક્ટ દ્વારા લાદવામાં આવેલા કોઈપણ પ્રતિબંધના અભાવ સાથે, અગાઉનો કામચલાઉ જમી હુકમ નવીનીકૃત કરવામાં આવ્યો હતો અને તે કોઈપણ ક્ષતિ કે ગેરકાયદેસરતાથી પીડાતો નથી. તદનુસાર, તેઓ રજૂઆત કરે છે કે વાદગ્રસ્ત કામચલાઉ જમી હુકમને એવા આધારે પડકારી શકાય નહીં કે કાયદો અગાઉના હુકમના નવીનીકરણની પરવાનગી આપતો નથી. આમ, તેમના દ્વારા એવી અરજ કરવામાં આવે છે કે અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે.

૧૩. અપીલકર્તા અને સામાવાળા વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન કાઉન્સેલને સાંભળવામાં આવ્યા છે અને રેકર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રી તેમજ અદાલત સમક્ષ ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાઓનું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે.

૧૪. આ અપીલમાં નિર્ણય માટે ઉપસ્થિત થતો કાયદાનો પ્રશ્ન એ છે કે: શું સીજીએસટી એક્ટ અથવા અમલમાં રહેલો અન્ય કોઈપણ કાયદો, સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જારી કરાયેલ પ્રારંભિક કામચલાઉ જમી હુકમ, તેની પેટા-કલમ (૨) ની શરતો મુજબ, તે જારી કર્યાની તારીખથી એક વર્ષ વીતી જવાના કારણે સમાપ્ત થઈ ગયા

પછી, તે હેઠળ બીજો કામચલાઉ જમી હુકમ જારી કરવાની પરવાનગી આપે છે?

૧૫. અમારું ધ્યાન સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ અને સીજીએસટી રુલ્સના રુલ ૧૫૯ તરફ દોરવામાં આવ્યું છે.

૧૬. સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ નીચે મુજબ વંચાય છે:

૮૩. અમુક કેસોમાં મહેસૂલનું રક્ષણ કરવા માટે કામચલાઉ જમી

(૧) જ્યાં, પ્રકરણ XII, પ્રકરણ XIV અથવા પ્રકરણ XV હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહી શરૂ થયા પછી, કમિશનરનો એવો અભિપ્રાય હોય કે સરકારી મહેસૂલના હિતનું રક્ષણ કરવાના હેતુ માટે તેમ કરવું જરૂરી છે, તો તેઓ, લેખિત હુકમ દ્વારા, કરપાત્ર વ્યક્તિની અથવા કલમ ૧૨૨ ની પેટા-કલમ (૧ A) માં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ વ્યક્તિની કોઈપણ મિલકત, જેમાં બેંક ખાતાનો સમાવેશ થાય છે, નિયત કરવામાં આવે તેવી રીતે કામચલાઉ રીતે જમ કરી શકે છે.

(૨) આવી દરેક કામચલાઉ જમી પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કરવામાં આવેલા હુકમની તારીખથી એક વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થયા પછી કોઈપણ અસર ધરાવતી બંધ થઈ જશે.

સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ હેઠળ હાથ ધરવાની જમીની રીત અને પદ્ધતિ સીજીએસટી રુલ્સના રુલ ૧૫૯ હેઠળ નિયત કરવામાં આવી છે. સીજીએસટી રુલ્સનો રુલ ૧૫૯ નીચે મુજબ વંચાય છે:

રુલ ૧૫૯. મિલકતની કામચલાઉ જમી.-

(૧) જ્યાં કમિશનર કલમ ૮૩ ની જોગવાઈઓ અનુસાર કોઈપણ મિલકત, જેમાં બેંક ખાતાનો સમાવેશ થાય છે, જમ કરવાનો નિર્ણય કરે છે, તો તેઓ તે અસરનો ફોર્મ GST DRC-22 માં હુકમ પસાર કરશે જેમાં જમ કરવામાં આવેલી મિલકતની વિગતોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે.

(૨) કમિશનર ઉક્ત જંગમ અથવા સ્થાવર મિલકત પર બોજો નોંધવા માટે સંબંધિત મહેસૂલ સત્તામંડળ અથવા ટ્રાન્સપોર્ટ ઓથોરિટી અથવા આવા કોઈપણ સત્તામંડળને ફોર્મ GST DRC-22 માં જમી હુકમની નકલ મોકલશે, જેને તે અસરની કમિશનરની લેખિત સૂચનાઓ પર જ હટાવવામાં આવશે.

(૩) જ્યાં જમ કરાયેલી મિલકત નાશવંત અથવા જોખમી સ્વરૂપની હોય, અને જો તે વ્યક્તિ, જેની મિલકત જમ કરવામાં આવી છે, આવી મિલકતના બજાર ભાવ જેટલી રકમ અથવા આવી વ્યક્તિ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર હોય અથવા બની શકે તેવી રકમ, તેમાંથી જે ઓછી હોય તે ચૂકવે છે, તો ચુકવણીના પુરાવા પર ફોર્મ GST DRC-23 માં હુકમ દ્વારા આવી મિલકત તાત્કાલિક મુક્ત કરવામાં આવશે.

(૪) જ્યાં આવી વ્યક્તિ નાશવંત અથવા જોખમી સ્વરૂપની ઉક્ત મિલકતના સંદર્ભમાં સબ-રુલ (૩) માં ઉલ્લેખિત રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જાય છે, તો કમિશનર આવી મિલકતનો નિકાલ કરી શકે છે અને તેના દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલી રકમ આવી વ્યક્તિ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર કર, વ્યાજ, દંડ, ફી અથવા અન્ય કોઈપણ રકમ સામે સરભર કરવામાં આવશે.

(૫) જે કોઈપણ વ્યક્તિની મિલકત જમ કરવામાં આવી છે તે ફોર્મ GST DRC-22A માં એ મતલબનો વાંધો દાખલ કરી શકે છે કે જમ કરાયેલી મિલકત જમીને પાત્ર ન હતી અથવા નથી, અને કમિશનર, વાંધો દાખલ કરનાર વ્યક્તિને સાંભળવાની તક આપ્યા પછી, ફોર્મ GST DRC-23 માં હુકમ દ્વારા ઉક્ત મિલકતને મુક્ત કરી શકે છે.

(૬) કમિશનર, એવી ખાતરી થયા પછી કે મિલકત જમી માટે જવાબદાર ન હતી, અથવા હવે જવાબદાર નથી, ફોર્મ GST DRC-23 માં હુકમ જારી કરીને આવી મિલકતને મુક્ત કરી શકે છે.

૧૭. આ કોર્ટનો રાધા કૃષ્ણ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિ. હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય¹² નો ચુકાદો ગુજરાત હાઇકોર્ટ સમક્ષ અપીલકર્તા દ્વારા ટાંકવામાં આવ્યો હતો. શરૂઆતમાં જ, આવા ચુકાદામાં કરાયેલા અવલોકનોનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય ગણાય છે. ત્યાં, આ કોર્ટે કલમ ૮૩ ના ક્ષેત્ર પર વિચાર કર્યો હતો અને આ જોગવાઈના સખત સ્વરૂપ પર ભાર મૂકતા, નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“૪૯. હવે આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, એ બાબત પર ભાર મૂકવો જરૂરી બને છે કે કમિશનર કામચલાઉ જમી લાદી શકે તે પહેલાં, “અભિપ્રાય” ની રચના થવી જોઈએ અને સરકારી મહેસૂલના હિતનું રક્ષણ કરવા માટે કામચલાઉ જમી લાદવાની સત્તા સખત સ્વરૂપની છે. આ સત્તાના ઉપયોગ દ્વારા, કરપાત્ર વ્યક્તિની માલિકીની મિલકત, જેમાં બેંક ખાતાનો સમાવેશ થાય છે, જપ્ત કરી શકાય છે. જમી કામચલાઉ છે અને કાયદાએ અગાઉ દર્શાવેલી નિર્ધારિત વૈધાનિક જોગવાઈઓ હેઠળ કાર્યવાહી પેવિંગ હોય તે દરમિયાન જમીની કલ્પના કરી છે. કલમ ૮૩ માં પરિકલ્પિત જમી, બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આકારણીને આખરી ઓપ આપવા અથવા માંગણી ઉપસ્થિત કરવા પહેલાંના તબક્કે છે. ધારાસભા આ સત્તાના સખત સ્વરૂપ અને કરપાત્ર વ્યક્તિના બેંક ખાતા સહિતની કોઈપણ મિલકતની જમીમાંથી ઉદ્ભવતા ગંભીર પરિણામોથી વાકેફ હોવાથી, તેણે આ સત્તાના ઉપયોગને ચોક્કસ વૈધાનિક ભાષા પ્રયોજીને શરતી બનાવ્યો છે જે સત્તાના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરે છે. કાયદાની ભાષા પ્રથમ, કમિશનર દ્વારા અભિપ્રાયની રચનાની આવશ્યકતા દર્શાવે છે; બીજું, કામચલાઉ જમીનો આદેશ આપતા પહેલાં અભિપ્રાયની રચના; ત્રીજું, સરકારી મહેસૂલના હિતનું રક્ષણ કરવાના હેતુ માટે તેમ કરવું જરૂરી છે તેવા અભિપ્રાયનું અસ્તિત્વ; ચોથું, કરપાત્ર વ્યક્તિની કોઈપણ મિલકતની જમી માટે લેખિતમાં હુકમ જારી કરવો; અને પાંચમું, જમીની રીત સંબંધિત નિયમોમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓનું કમિશનર દ્વારા પાલન. કાયદાના આ

12 (૨૦૨૧) ૬ એસ.સી.સી. ૭૭૧

ઘટકોમાંથી દરેક સત્તાના માન્ય ઉપયોગ માટે અભિન્ન છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યારે સત્તાના ઉપયોગને પડકારવામાં આવે છે, ત્યારે તેના ઉપયોગની માન્યતા કમિશનર દ્વારા વૈધાનિક પૂર્વશરતોના કડક અને ચોક્કસ પાલન પર નિર્ભર રહેશે. કમિશનર દ્વારા “સરકારી મહેસૂલના હિતનું રક્ષણ કરવાના હેતુ માટે, તેમ કરવું જરૂરી છે” તેવા અભિપ્રાયની રચના પર સત્તાના ઉપયોગને શરતી બનાવતી વખતે, એ સ્પષ્ટ છે કે કાયદાએ અભિપ્રાયની રચનાને કમિશનરના અનિયંત્રિત વ્યક્તિલક્ષી વિવેકબુદ્ધિ પર છોડી નથી. અભિપ્રાયની રચના સરકારી મહેસૂલના હિતનું રક્ષણ કરવાના હેતુ સાથે નિકટવર્તી અને જીવંત જોડાણ ધરાવતી હોવી જોઈએ.”

(અમારા દ્વારા ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૧૮. અમે રાધા કૃષ્ણ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ (ઉપર મુજબ) માં કો-ઓર્ડિનેટ બેન્ચના અભિપ્રાયનું સંપૂર્ણ સમર્થન કરીએ છીએ કે કલમ ૮૩ હેઠળ ઉપયોગમાં લેવાની સત્તા ‘સખત’ છે. એકવાર આવો સત્તાવાર અભિપ્રાય રચાઈ જાય પછી, તે પછી તરત જ એ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે કે શું કાયદાની પેટા-કલમ (૨) દ્વારા નિર્ધારિત મુજબ એક વર્ષ પછી આવી સત્તાનો ઉપયોગ સમાપ્ત થઈ જાય છે, તો પણ તે કાયદા દ્વારા પ્રદાન કરાયેલ શરતોનું ઉલ્લંઘન કરીને ચાલુ રાખી શકાય છે કે કેમ.

૧૯. કલમ ૮૩ ની પેટા-કલમ (૨) નું સાદું વાંચન કોઈપણ વ્યક્તિને આ શંકામાં ન છોડી શકે કે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ જારી કરાયેલ કામચલાઉ જમીનો કોઈપણ હુકમ એક વર્ષના સમયગાળા પછી કોઈપણ અસર ધરાવતો બંધ થઈ જશે. પેટા-કલમ (૨) ની ભાષા સ્પષ્ટ, અસંદિગ્ધ અને કોઈ શંકા માટે કોઈ અવકાશ છોડતી નથી. શાબ્દિક અર્થઘટનનો નિયમ આ કિસ્સામાં સંપૂર્ણ બળ સાથે લાગુ પડે છે.

૨૦. જે કાનૂની પ્રશ્નનો ઉત્તર આપવા માટે અમને સોંપવામાં આવ્યું છે તે માટે અમારે એ તપાસવું પડશે કે શું કારોબારી સત્તાવાળાઓ, કાયદામાં સ્પષ્ટ જોગવાઈના અભાવે, પોતાની સહજ કારોબારી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને એક વર્ષ પછી સમાપ્ત થયેલા હુકમનું ‘નવીનીકરણ’ કરી શકે છે કે કેમ.

૨૧. આ સંબંધમાં કાયદાની સ્થિતિને સમજવા માટે અમે આ કોર્ટના અમુક નિર્ણયોનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ.

૨૨. ઓડિશા રાજ્ય વિ. સતીશ કુમાર ઈશ્વરદાસ ગજબિહે¹³ એ કરવેરાની સત્તાઓને લગતો નિર્ણય નથી પરંતુ શિસ્તભંગની કાર્યવાહી શરૂ કરતા પહેલાં પ્રારંભિક તપાસ હાથ ધરવા અંગેનો છે. જોકે, અમે આ નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈએ છીએ કારણ કે તેણે મનીરુદ્દીન બેપારી વિ. ચેરમેન ઓફ ધ મ્યુનિસિપલ કમિશનર્સ¹⁴ માં પ્રાચીન સમયની કલકત્તા ખાતેની હાઈકોર્ટના સિદ્ધાંતને અનુમોદન સાથે ટાંક્યો છે. અમે આ કોર્ટના નિર્ણયમાંથી સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ ટાંકવાનું પસંદ કરીએ છીએ:

“૧૨. ... વૈધાનિક સત્તામંડળ માત્ર એવા જ કાર્યો કરી શકે છે જે કાયદા હેઠળ અનુમતિપાત્ર હોય અને સત્તામંડળને એવું કંઈપણ કરવાની પરવાનગી આપી શકાતી નથી જે કાયદામાં પ્રદાન કરવામાં આવ્યું ન હોય. આ બાબતે કલકત્તા હાઈકોર્ટે મનીરુદ્દીન બેપારી વિ. મ્યુનિસિપલ કમિશનર્સ ના કેસમાં વ્યક્ત કરેલા મંતવ્યનો સંદર્ભ લઈ શકાય, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું:

“કાયદાનો આ એક મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે કે કુદરતી વ્યક્તિ તમામ કાયદેસરની બાબતો કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે સિવાય કે તેની ક્ષમતા કાયદાના કોઈ નિયમ દ્વારા ઘટાડવામાં આવી હોય. તેવી જ રીતે એ પણ એક મૂળભૂત સિદ્ધાંત છે કે વૈધાનિક કોર્પોરેશનના કિસ્સામાં તે તદ્દન

13 (૨૦૨૧) ૧૭ એસ.સી.સી. ૯૦

14 ૧૯૩૫ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન કલ. ૨૯૬

વિપરીત છે. કોર્પોરેશન પાસે કંઈપણ કરવાની સત્તા નથી સિવાય કે તે સત્તાઓ તેને બનાવનાર કાયદા દ્વારા તેના પર પ્રદાન કરવામાં આવી હોય.”

(અમારા દ્વારા ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૨૩. વિતેલા વર્ષોનો આ સિદ્ધાંત, જે પુષ્કળ મહત્વ અને મૂલ્ય ધરાવતો ગણાય છે કે વૈધાનિક સત્તામંડળ પાસે, વૈધાનિક રીતે પ્રદાન કરાયેલ સત્તા વિના, ચોક્કસ રીતે કાર્ય કરવાની કોઈ સત્તા નથી, જોકે, પ્રસ્તુત સંદર્ભમાં, ભારતનું સંવિધાન જે આદેશ આપે છે તેના પ્રકાશમાં વાંચવો પડશે. જ્યારથી સંવિધાન ઘડાયું છે અને વહીવટી કાયદાના વિકાસ સાથે, અમને લાગે છે કે સદીઓ જૂનો આ સિદ્ધાંત તમામ સંજોગોમાં સાચો ન પણ ઠરી શકે.

૨૪. કેન્દ્ર/રાજ્ય કારોબારીને ઉપયોગ કરવા માટે સંવિધાન જે કારોબારી સત્તાઓ અનામત રાખે છે તેના ક્ષેત્ર અંગે આ કોર્ટની બંધારણીય બેન્ચના રાય સાહિબ રામ જવાયા કપૂર વિ. પંજાબ રાજ્ય¹⁵ ના નિર્ણયમાં એક માર્ગદર્શક ફકરો જોવા મળે છે. તે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૭. સંવિધાનનો અનુચ્છેદ ૭૩ સંઘની કારોબારી સત્તાઓ સાથે સંબંધિત છે, જ્યારે રાજ્યની કારોબારી સત્તાઓ સંબંધિત અનુરૂપ જોગવાઈ અનુચ્છેદ ૧૬૨ માં સમાવિષ્ટ છે. આ અનુચ્છેદોની જોગવાઈઓ ભારત સરકાર અધિનિયમ, ૧૯૩૫ ની અનુક્રમે કલમ ૮ અને ૪૯(૨) ની જોગવાઈઓને સમાન છે અને તેમની વચ્ચે કાયદાકીય સત્તાઓના વિતરણ સંબંધમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી સામ્યતાને અનુસરીને, સંઘ અને રાજ્યો વચ્ચે કારોબારી સત્તાઓના વિતરણનો નિયમ નક્કી કરે છે. અનુચ્છેદ ૧૬૨, જેની સાથે આપણે આ કેસમાં સીધો સંબંધ ધરાવીએ છીએ, તે નીચે મુજબ ઠરાવે છે:

15 એ.આઈ.આર. ૧૯૫૫ એસ.સી. ૫૪૯

“આ સંવિધાનની જોગવાઈઓને આધીન રહીને, રાજ્યની કારોબારી સત્તા તે બાબતો સુધી વિસ્તરશે જે બાબતો સંબંધમાં રાજ્યના વિધાનમંડળને કાયદા બનાવવાની સત્તા છે:

પરંતુ શરત એ છે કે જે કોઈપણ બાબતમાં રાજ્યના વિધાનમંડળ અને સંસદ બંનેને કાયદા બનાવવાની સત્તા હોય, તે બાબતમાં રાજ્યની કારોબારી સત્તા આ સંવિધાન દ્વારા અથવા સંસદ દ્વારા બનાવેલા કોઈપણ કાયદા દ્વારા સંઘ અથવા તેના સત્તાવાળાઓ પર સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરવામાં આવેલી કારોબારી સત્તાને આધીન રહેશે અને તેનાથી મર્યાદિત રહેશે.”

આમ આ અનુચ્છેદ હેઠળ સાતમી અનુસૂચિની યાદી // માં ગણાવેલી બાબતોના સંદર્ભમાં રાજ્યની કારોબારી સત્તા અનન્ય છે. સંવિધાનમાં પોતે અથવા સંસદ દ્વારા પસાર કરાયેલા કોઈપણ કાયદામાં જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાયની બાબતોમાં આ સત્તા સમવર્તી યાદી સુધી પણ વિસ્તરે છે. તેવી જ રીતે, અનુચ્છેદ ૭૩ જોગવાઈ કરે છે કે સંઘની કારોબારી સત્તાઓ એવી બાબતો સુધી વિસ્તરશે જે સંબંધમાં સંસદને કાયદા બનાવવાની સત્તા છે અને કોઈપણ સંધિ અથવા કરારના આધારે ભારત સરકાર દ્વારા ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવા અધિકારો, સત્તા અને હક્કમતના ઉપયોગ સુધી વિસ્તરશે. કલમ (૧) પર મુકાયેલ પ્રોવિસો વધુમાં ઠરાવે છે કે સમવર્તી યાદીની બાબતોના સંદર્ભમાં કારોબારી સત્તા સામાન્ય રીતે રાજ્ય પર છોડી દેવામાં આવશે તેમ છતાં અપવાદરૂપ કેસોમાં સંઘની કારોબારી સત્તા આ બાબતો સુધી પણ વિસ્તરશે તેવી જોગવાઈ કરવાનું સંસદ માટે ખુલ્લું રહેશે. આમાંથી કોઈપણ અનુચ્છેદમાં કારોબારી કાર્ય શું છે અને કઈ પ્રવૃત્તિઓ કાયદેસર રીતે તેના ક્ષેત્રમાં આવશે તેની કોઈ વ્યાખ્યા સમાવિષ્ટ નથી. તેઓ મુખ્યત્વે એક તરફ સંઘ અને બીજી તરફ રાજ્યો વચ્ચે કારોબારી સત્તાના વિતરણ સાથે સંબંધિત છે. તેમનો એવો અર્થ નથી, જેવો શ્રી પાઠક સૂચવતા જણાય છે, કે જ્યારે

સંસદ અથવા રાજ્ય વિધાનમંડળે તેમની સંબંધિત યાદીઓને લગતી અમુક બાબતો પર કાયદો બનાવ્યો હોય માત્ર ત્યારે જ, સંઘ અથવા રાજ્ય કારોબારી, જે તે કિસ્સામાં, તેમના સંદર્ભમાં કાર્ય કરવાનું આગળ વધારી શકે છે. બીજી તરફ, અનુચ્છેદ ૧૬૨ ની ભાષા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે રાજ્ય કારોબારીની સત્તાઓ એવી બાબતો સુધી વિસ્તરે છે કે જેના પર રાજ્ય વિધાનમંડળ કાયદો ઘડવા માટે સક્ષમ છે અને તે એવી બાબતો પૂરતી મર્યાદિત નથી કે જેના પર કાયદો પહેલેથી જ પસાર થઈ ચૂક્યો હોય. આ જ સિદ્ધાંત સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૭૩ માં રહેલો છે. તેથી સંવિધાનની આ જોગવાઈઓ શ્રી પાઠકની દલીલને કોઈ સમર્થન આપતી નથી.”

૨૫. આ રજૂઆતને આ કોર્ટની અન્ય એક બંધારણીય બેન્ચના લોહિયા મશીન્સ લિમિટેડ વિ. ભારત સંઘ^{૧૬} ના નિર્ણયમાંથી નોંધપાત્ર સમર્થન મળે છે જેમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે વિધાનમંડળે તેનું આવશ્યક કાર્ય પૂર્ણ કર્યા પછી, કરવેરા કાયદામાં મુક્તિની વિગતો નક્કી કરવામાં કારોબારીને હંમેશા અમુક છૂટછાટ આપવામાં આવે છે. આ કોર્ટે કારોબારીની અંતર્ગત સત્તા પર ભાર મૂકવા માટે પં. બનારસી દાસ ભનોટ વિ. મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય^{૧૭} નો સંદર્ભ લીધો હતો, જ્યાં તેણે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

“હવે, સત્તાધિકારીઓ સ્પષ્ટ છે કે કરવેરા કાયદાઓની કામગીરીને લગતી વિગતો નક્કી કરવાનું કારોબારી પર છોડી દેવું વિધાનમંડળ માટે ગેરબંધારણીય નથી, જેમ કે જેમના પર કર લાદવાનો છે તે વ્યક્તિઓની પસંદગી, માલના વિવિધ વર્ગોના સંદર્ભમાં જે દરે કર વસૂલવાનો છે તે દરો, અને તે પ્રકારની અન્ય બાબતો.”

16 (૧૯૮૫) ૨ એસ.સી.સી. ૧૯૭

17 એ.આઈ.આર. ૧૯૫૮ એસ.સી. ૯૦૯

૨૬. અમે કાયદાને સ્પષ્ટ સમજીએ છીએ કે તમામ કાયદાઓ વૈધાનિક અધિનિયમો દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવતા નથી અને કાયદો બનાવવાની પ્રક્રિયા તે બાબતોના સંબંધમાં કારોબારી દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશો સુધી વિસ્તરી શકે છે જ્યાં સંસદ/રાજ્ય વિધાનમંડળને કાયદા ઘડવાની સત્તા છે, અને સંસદ અથવા રાજ્ય વિધાનમંડળે, જે તે કિસ્સામાં, આવો કોઈ કાયદો બનાવ્યો પણ ન હોય; પરંતુ, મહત્વપૂર્ણ બાબત એ છે કે, વૈધાનિક કાયદા/નિયમો દ્વારા આવરી લેવાયેલી કોઈપણ બાબતના સંદર્ભમાં, તેની સાથે અસંગત હોય તેવી રીતે સહજ કારોબારી સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી. જ્યારે સ્થિતિ આવી હોય, ત્યારે કાયદો એ પણ સુસ્થાપિત છે કે વૈધાનિક કાયદાની પૂર્તિ માટે સહજ કારોબારી સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય છે, પરંતુ તેનું સ્થાન લેવા માટે નહીં.

૨૭. સંત રામ શર્મા વિ. રાજસ્થાન રાજ્ય¹⁸ માં, આ કોર્ટની એક બંધારણીય બેન્ચે નીચે મુજબ પણ ઠરાવ્યું હતું:

“૭. ... એ વાત સાચી છે કે જુનિયર અથવા સિનિયર ગ્રેડના અધિકારીઓની સિલેક્શન ગ્રેડની જગ્યાઓ પર બઢતીનો સિદ્ધાંત નક્કી કરતી નિયમોમાં કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈ નથી. પરંતુ તેનો અર્થ એવો નથી કે જ્યાં સુધી આ સંબંધમાં વૈધાનિક નિયમો ઘડવામાં ન આવે ત્યાં સુધી સરકાર સંબંધિત અધિકારીઓની સિલેક્શન ગ્રેડની જગ્યાઓ પર બઢતીમાં અનુસરવાના સિદ્ધાંત અંગે વહીવટી સૂચનાઓ જારી કરી શકતી નથી. એ વાત સાચી છે કે સરકાર વહીવટી સૂચનાઓ દ્વારા વૈધાનિક નિયમોમાં સુધારો કરી શકતી નથી અથવા તેનું સ્થાન લઈ શકતી નથી, પરંતુ જો નિયમો કોઈ ચોક્કસ મુદ્દા પર મૌન હોય તો સરકાર તે ખાલી જગ્યાઓ પૂરી શકે છે અને નિયમોની પૂર્તિ કરી શકે છે અને પહેલેથી ઘડાયેલા નિયમો સાથે અસંગત ન હોય તેવી સૂચનાઓ જારી કરી શકે છે.”

18 એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૯૧૦

(અમારા દ્વારા ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૨૮. આ સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે હવે અમારી એ સમજણના આધારે ઉપર ફરરા ૧૪ માં નોંધેલા પ્રશ્નનો ઉત્તર આપવા આગળ વધીએ છીએ કે સત્તામંડળ દ્વારા સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે, તે કાં તો કાયદા દ્વારા સક્ષમ હોવું જોઈએ અથવા કારોબારી સૂચનાઓ દ્વારા અધિકૃત હોવું જોઈએ; જો સત્તા કાયદા દ્વારા, કારોબારી સૂચનાઓ દ્વારા અથવા અનુચ્છેદ ૧૩ ના અર્થમાં કાયદો હોય તેવા અન્ય કોઈ દસ્તાવેજ દ્વારા આપવામાં આવી ન હોય, તો ઉપયોગમાં લેવાયેલી સત્તા કાયદા દ્વારા કે કારોબારી સૂચનાઓ દ્વારા પ્રતિબંધિત નથી તેવી દલીલ કરીને તેને યોગ્ય ઠેરવી શકાય નહીં.

૨૯. સત્તાની કાનૂની બક્ષિસની વાત તો દૂર રહી, સીજીએસટી એક્ટની કાયદાકીય નીતિ અને આશય સાથે સુસંગત હોય તેવી રદબાતલ થયેલ કામચલાઉ જમી હુકમના નવીનીકરણની સત્તા આપતી કોઈપણ કારોબારી સૂચનાનો સંપૂર્ણ અભાવ છે. બંને દ્રષ્ટિકોણથી જોતાં, ગુજરાત હાઈકોર્ટ સમક્ષ પડકારાયેલ સામાવાળા દ્વારા કામચલાઉ જમી હુકમો જારી કરવાનું અસમર્થનીય જણાય છે, જેવી શ્રી દવે દ્વારા યોગ્ય રીતે દલીલ કરવામાં આવી છે.

૩૦. તે સિવાય, કલમ ૮૩(૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાના સખત સ્વરૂપ અને પેટા-કલમ (૨) દ્વારા નિર્ધારિત મુજબ સમાપ્તિને ધ્યાનમાં રાખીને, આ કોર્ટ મેક્સિમ *ut res magis valeat quam pereat* ને પણ ધ્યાનમાં રાખશે. તે એક અર્થઘટનનો સિદ્ધાંત છે કે કાનૂની લખાણ, ખાસ કરીને કોઈ કાયદો, એવી રીતે અર્થઘટન થવો જોઈએ કે જે દસ્તાવેજને નિષ્ફળ બનાવવાને બદલે તેને બળ પૂરું પાડે. પ્રારંભિક હુકમ કાયદાના અમલ દ્વારા રદબાતલ થયા પછી મહેસૂલને જમીનો નવો કામચલાઉ હુકમ જારી કરવાની અથવા તેનું નવીનીકરણ કરવાની સત્તા સ્વીકારવી એ કલમ ૮૩ ની પેટા-કલમ (૨) ના લખાણને નિરર્થક બનાવી દેશે અને હાઈકોર્ટ

દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણને સ્વીકારવાથી મહેસૂલને એવી સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની પરવાનગી મળશે જે કાયદાકીય આશય નથી. આમ, પેટા-કલમ (૧) દ્વારા આપવામાં આવેલી સખત સત્તા ઉપરાંત અને પેટા-કલમ (૨) દ્વારા નિર્ધારિત મુજબ સમાપ્ત થવા પર કોઈ વધારાની સત્તા આપવા માટે કલમ ૮૩ નું અર્થઘટન કરવાનું કોઈ કારણ નથી.

૩૧. આગળ વધતાં, અગાઉના હુકમ જેવા જ કારણો પર આધારિત કામચલાઉ જમી હુકમ નવેસરથી જારી કરવો એ પેટા-કલમ (૨) માં પૂરા પાડવામાં આવેલા રક્ષણની અવગણના સમાન હશે. જો આ પ્રકારનું કારણ સ્વીકારવામાં આવે, તો તે મહેસૂલને કલમ ૮૩ ની પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈને નિષ્ક્રિય કરવાની પરવાનગી આપશે – અને તે વારંવાર નવીનીકરણના હુકમો જારી કરવાનું ચાલુ રાખી શકે છે. કાયદાનું આવું અર્થઘટન ધારાસભાના આશયની વિરુદ્ધ હશે. કામચલાઉ જમી હુકમ ‘નવીનીકરણ’ ના ઓઠા હેઠળ વારંવાર કે સતત જારી કરવાથી ગંભીર વિસંગતતા સર્જાઈ શકે છે, જે કાયદાના રક્ષણને બિનઅસરકારક બનાવી દેશે.

૩૨. તદુપરાંત, કાયદાનું તેની સંપૂર્ણતામાં વાંચન દર્શાવે છે કે કામચલાઉ જમી એ આકારણીની કાર્યવાહી પેનિંગ હોય તે દરમિયાન સરકારી મહેસૂલના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટેનો એક અગમચેતીરૂપ ઉપાય છે. તે વસૂલાતના ઉપાય તરીકે કાર્ય કરી શકતો નથી અને કાયદો આ નિયમમાં કોઈ અપવાદની જોગવાઈ કરતો નથી. નવીનીકરણ જારી કરવા માટે સામાવાળા દ્વારા આપવામાં આવેલું કોઈપણ સ્પષ્ટીકરણ સ્થાપિત પ્રક્રિયાની વિરુદ્ધ હશે. એકવાર તપાસ આખરી માંગણીમાં પરિણમે પછી, આકારણી કરાયેલ કર, દંડ, વ્યાજ વગેરેની વસૂલાત માટે જોગવાઈ કરતી કલમ હેઠળની જોગવાઈઓનો આશરો લેવો આવશ્યક છે. આ કરદાતાને યોગ્ય સત્તામંડળ સમક્ષ તેને પડકારવાની તક પણ પૂરી પાડે છે. બાકી નીકળતા કરની વસૂલાતના સાધન તરીકે કામચલાઉ જમીનો આશરો

લઈને પ્રક્રિયાને ટૂંકાવવી, કુદરતી પરિણામ સ્વરૂપે, કાયદાના આશય અને ઉદ્દેશને નિષ્ફળ બનાવશે.

૩૩. અમે આ કોર્ટ દ્વારા આરએચસી ગ્લોબલ એક્સપોર્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) માં પસાર કરાયેલા હુકમનું અવલોકન કર્યું છે. અમે એ હકીકત પ્રત્યે સભાન છીએ કે જેના પર આધાર રાખવાની માંગ કરવામાં આવી છે તે હુકમ વચગાળાની અરજીનો નિકાલ કરતી વખતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને વિશેષ રજા અરજી પોતે ન્યાયનિર્ણય માટે પેનિડંગ છે. જોકે, તેનાથી કોઈ વિશેષ ફેર પડતો નથી. તેમાં આ કોર્ટ દ્વારા લેવાયેલો અભિગમ, ભલે વિસ્તૃત કારણો પર આધારિત ન હોય, અમારી ઉપરોક્ત ચર્ચાઓને ધ્યાનમાં રાખીને અમારી આદરપૂર્વકની સંમતિ ધરાવે છે.

૩૪. અભિપ્રાયમાં મતભેદ હોવાની શ્રી દવેની દલીલની નોંધ લેતાં, અમે અલી કે. (ઉપર મુજબ) માં કેરળ હાઇકોર્ટના નિર્ણયનું વાંચન કર્યું છે. અલી કે. (ઉપર મુજબ) માં લેવાયેલો અભિગમ અમને સ્વીકાર્ય જણાય છે અને અમે તેને માન્ય રાખીએ છીએ.

૩૫. વાસ્તવમાં, કાયદાએ એક વર્ષ પછી સમાપ્તિની જોગવાઈ કરી હોવા છતાં, એવું જોવામાં આવ્યું છે કે તે પછી પણ લાંબા સમય સુધી ડેબિટ-ફીઝ ચાલુ રહે છે, જેના કારણે નાગરિકોને જમી હટાવવાની માંગણી કરતો હુકમ મેળવવા માટે હાઇકોર્ટનો સંપર્ક કરવાની ફરજ પડે છે, જે જમી કાયદા દ્વારા પહેલેથી જ હટી ગઈ હોય છે. [જુઓ આશ્રા સિંઘલ વિ. કમિશનર ઓફ જીએસટી¹⁹, મર્લિન ફેસિલિટીઝ (પી) લિમિટેડ વિ. ભારત સંઘ²⁰, અર્પિત ટ્રેડિંગ કંપની વિ. કમિશનર ઓફ જીએસટી²¹, સુતંતુ કેર (પી)

19 ૨૦૨૪ એસ.સી.સી. ઓનલાઇન દિલ્હી ૪૦૨૫

20 ૨૦૨૩ એસ.સી.સી. ઓનલાઇન દિલ્હી ૮૭૩૦

21 ૨૦૨૩ એસ.સી.સી. ઓનલાઇન દિલ્હી ૮૭૧૨

લિમિટેડ વિ. સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ સીજીએસટી²², ફ્યુચરિસ્ટ ઇનોવેશન એન્ડ એડવર્ટાઇઝિંગ વિ. ભારત સંઘ²³, યશ મેટલ ઇમ્પેક્સ (પી) લિમિટેડ વિ. કમિશનર (સીજીએસટી)²⁴, રવિડ મલ્ટીવેન્યુર્સ (પી) લિમિટેડ વિ. ભારત સંઘ²⁵].

૩૬. પક્ષકારોએ પહેલેથી જ અમલમાં રહેલા કાયદાના અમલીકરણ માટે હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કરવો પડે તે બાબત તદ્દન અસંગત અને બિનજરૂરી જણાય છે. કાયદાકીય રક્ષણનો અમલ કરવામાં મહેસૂલ દ્વારા જાણીજોઈને કરવામાં આવતી બિન-પાલન પ્રક્રિયા કાયદાના શાસનને નબળી પાડશે અને આ કાર્યવાહીને માત્ર નબળાઈને પાત્ર જ નહીં પરંતુ રદબાતલ થવાને પાત્ર પણ બનાવી દેશે.

૩૭. અમારી ચર્ચા સમાપ્ત કરતા પહેલાં, એ નોંધવું જરૂરી રહેશે કે પ્રસ્તુત સ્વરૂપના પડકારને માત્ર બંધારણીય અદાલતો દ્વારા જ માન્યતા આપવામાં આવી નથી પરંતુ જીએસટી કાઉન્સિલ²⁶ દ્વારા પણ તેની પડમી બેઠક²⁷ માટે ઘડવામાં આવેલા એજન્ડામાં તેનો ઉકેલ લાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. કાઉન્સિલ દ્વારા આ મુદ્દા પર નીચે મુજબ વિચારણા કરવામાં આવી છે:

એજન્ડા આઈટમ ૩(v): કામચલાઉ રીતે જમ કરાયેલી મિલકતને પુનઃસ્થાપિત કરવા અંગે સ્પષ્ટતા.

22 ૨૦૨૩ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન દિલ્હી ૮૭૧૧

23 ૨૦૨૨ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન બોમ્બે ૨૩૨૦

24 ૨૦૨૨ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન બોમ્બે ૬૮૧૮

25 ૨૦૨૪ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન કલ. ૧૩૮૦

26 કાઉન્સિલ

27

https://gstcouncil.gov.in/sites/default/files/Agenda/53rd_gstcm_agenda.pdf; છેલ્લે ૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૨૫ ના રોજ ઉપયોગ કરેલ.

૪.૩૦ પ્રિન્સિપલ કમિશનર, જીએસટી પોલિસી વિંગે કરદાતાઓની મિલકતની કામચલાઉ જમી અંગેનો આગળનો એજન્ડા હાથ પર લીધો. તેમણે જણાવ્યું કે સીજીએસટી એક્ટ, ૨૦૧૭ ની કલમ ૮૩(૨) જણાવે છે કે હુકમની તારીખથી એટલે કે ફોર્મ GST DRC-22 ના સ્વરૂપમાં કામચલાઉ જમી હુકમની તારીખથી એક વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થયા પછી કામચલાઉ જમી કોઈપણ અસર ધરાવતી બંધ થઈ જશે. જોકે, સીજીએસટી રુલ્સ, ૨૦૧૭ ના રુલ ૧૫૯(૨) મુજબ, મિલકતની કામચલાઉ જમી તે અસરની કમિશનરની લેખિત સૂચનાઓ પર જ હટાવવામાં આવશે. પરંતુ, ૧ વર્ષ પૂર્ણ થયા પછી પણ, જ્યાં સુધી ટેક્સ સત્તાવાળાઓ પાસેથી લેખિત સૂચનાઓ ન મળે ત્યાં સુધી જે બેંકો અને અન્ય એજન્સીઓ સાથે મિલકત કામચલાઉ રીતે જમ કરવામાં આવી હોય તેઓ મિલકત મુક્ત કરતા નથી.

તેથી, એવું જણાવ્યું કે સીજીએસટી રુલ્સ, ૨૦૧૭ એ સીજીએસટી એક્ટ, ૨૦૧૭ સાથે સુસંગત ન હતા. રુલ્સ અને એક્ટ વચ્ચેની આ વિસંગતતા નામદાર દિલ્લી હાઈકોર્ટ દ્વારા મેસર્સ બાલાજી એન્ટરપ્રાઇઝિસ વિ. પ્રિન્સિપલ એડીજી, ડીજીજીઆઈ ના કેસમાં જોવામાં આવી હતી અને તેથી, નામદાર કોર્ટે બેંક ખાતાઓને ડી-ફ્રીઝ કરવા માટેની પ્રક્રિયા અપનાવવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

૪.૩૧ તેમણે ઉલ્લેખ કર્યો કે આ મુદ્દા પર કાયદા સમિતિ દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને કાયદા સમિતિએ સીજીએસટી રુલ્સની જોગવાઈઓને સીજીએસટી એક્ટની કલમ ૮૩ સાથે સુસંગત બનાવવા માટે સીજીએસટી રુલ્સના રુલ ૧૫૯ ના સબ-રુલ (૨) માં અને ફોર્મ GST DRC-22 માં નીચે મુજબના સુધારાની ભલામણ કરી હતી:

રુલ ૧૫૯ ના સબ-રુલ (૨) માં સુધારો:

“તે અસરની” શબ્દો પછી “અથવા ફોર્મ GST DRC-22 માં હુકમ જારી કર્યાની તારીખથી એક વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થતાં, તેમાંથી જે વહેલું

હોય,” શબ્દો ઉમેરવા, જેથી સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરી શકાય કે ફોર્મ GST DRC-22 હેઠળ જારી કરાયેલ હુકમ જારી કર્યાની તારીખથી એક વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થયા પછી કોઈપણ અસર ધરાવતો બંધ થઈ જશે.

ફોર્મ GST DRC-22 માં સુધારો:

“આ હુકમ, કમિશનર દ્વારા ફોર્મ GST DRC-23 માં હુકમ જારી કર્યાની તારીખે, અથવા આ હુકમ જારી કર્યાની તારીખથી એક વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થતાં, તેમાંથી જે વહેલું હોય ત્યારે, કોઈપણ અસર ધરાવતો બંધ થઈ જશે.” શબ્દો ઉમેરવા.

(મૂળમાં ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૩૮. કાઉન્સિલે મુશ્કેલીઓ પ્રત્યે સભાન રહીને, સીજીએસટી રુલ્સના રુલ ૧૫૯ હેઠળની પ્રવર્તમાન પ્રક્રિયાને કાયદા સાથે સુસંગત બનાવવા માટે જરૂરી સુધારાની ભલામણ કરી છે. નોંધનીય બાબત એ છે કે કાઉન્સિલની પણ એવી સભાનતા છે કે કામચલાઉ જમી હુકમનું એક વર્ષ પછી કોઈ આયુષ્ય રહેશે નહીં. તેમ છતાં, એ બાબત વાજબી ઠરે છે કે જ્યાં સુધી આવા સુધારા કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, કરદાતાઓની મિલકતો કામચલાઉ રીતે જપ્ત કરવાના પગલાં કાયદાનું કડકપણે પાલન કરીને જ અમલમાં મૂકવા જોઈએ.

૩૯. અપીલકર્તાની એવી દલીલ કે સંસદે, અન્ય કરવેરા કાયદાઓથી વાકેફ હોવાથી, જાણીજોઈને આ કલમમાં મુદત લંબાવવાની જોગવાઈનો સમાવેશ ન કરવાનું પસંદ કર્યું, તેમાં પણ નોંધપાત્ર વજન રહેલું છે. કામચલાઉ જમીની પ્રક્રિયા કરવેરા ન્યાયશાસ્ત્ર માટે અજાણી નથી. આવા અગમચેતીરૂપ ઉપાય કસ્ટમ્સ એક્ટ અને એક્સાઈઝ એક્ટ, તેમજ ઈન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ સહિતના કેટલાક કાયદાઓમાં જોવા મળે છે. તેથી, જ્યારે કાયદો મુદત વધારાની જોગવાઈ કરે છે, ત્યારે તે હેઠળનું સત્તામંડળ લાદવામાં આવે તેવા નિયંત્રણોને આધીન રહીને તેમ કરવા માટે સ્વતંત્ર

છે. તેનાથી વિપરીત, જ્યારે કોઈ કાયદો મુદત વધારવા, નવીનીકરણ, પુનઃ-જારી કરવા, પુનર્જીવિત કરવા — પછી ભલે તે કોઈપણ નામાભિધાન હોય — માટેની જોગવાઈ કરતો નથી, ત્યારે કારોબારી તેમ કરવા માટે કાયદાથી પર જઈ શકતી નથી.

૪૦. છેલ્લે, જ્યાં સુધી અપીલકર્તા દ્વારા આક્ષેપ કરાયેલ સત્તા સોંપણી અને હુકમત ધારણ કરવાના મુદ્દાનો સંબંધ છે, ઉપર ચર્ચા કરાયેલા કાયદાના મુદ્દા પર વાદગ્રસ્ત કામચલાઉ જમી હુકમો રદ થવાને પાત્ર હોવાથી અમે તે દલીલ પર વિચારણા કરી નથી.

૪૧. ઉપરોક્ત કારણોસર, ફરરા ૧૪ માં ઉપસ્થિત થયેલા પ્રશ્નનો નકારાત્મક ઉત્તર આપવામાં આવે છે. અમે ઠરાવીએ છીએ કે અગાઉના હુકમો જારી કર્યાના એક વર્ષ પછી કાયદાના અમલ દ્વારા કોઈપણ અસર ધરાવતા બંધ થઈ ગયા પછી સામાવાળા તારીખ ૧૩ નવેમ્બર, ૨૦૨૪ અને ૧૮ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૪ ના વાદગ્રસ્ત કામચલાઉ જમી હુકમો જારી કરી શક્યા ન હોત. અપીલકર્તા જ્યાં પોતાના ખાતાઓ ધરાવે છે તે બેંકો સમક્ષ આ ચુકાદાની નકલ રજૂ કરવામાં આવતાં જ સામાવાળા દ્વારા જમ કરાયેલા બેંક ખાતાઓ ડી-ફ્રીઝ થયેલા ગણાશે અને તેને તાત્કાલિક કાર્યરત કરવામાં આવશે.

૪૨. સિવિલ અપીલ ઉપરોક્ત શરતો પર મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૪૩. છૂટા પડતાં પહેલાં, એ અવલોકન કરવું જરૂરી છે કે સામાવાળા દ્વારા તપાસ હજુ ચાલુ હોવાથી, આ હુકમ તેને કાયદા અનુસાર આગળના પગલાં લેતા અથવા તપાસ કરતા અટકાવશે નહીં, અને પ્રસ્તુત હુકમ અહીં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દા પૂરતો જ મર્યાદિત રહેશે.

કેસનું પરિણામ: અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

†હેડનોટ્સ તૈયાર કરનાર: નિધિ જૈન

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.